

Metodologia nauk społecznych

Karta opisu przedmiotu

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Socjologia	Cykl dydaktyczny 2025/2026
Specjalność E-gospodarka	Kod przedmiotu HSOCEGS.II1.05047.25
Jednostka organizacyjna Wydział Humanistyczny	Języki wykładowe polski
Poziom kształcenia Studia magisterskie II stopnia	Obligatoryjność Obowiązkowy
Forma studiów Stacjonarne	Blok zajęciowy Przedmioty specjalnościowe
Profil studiów Ogólnoakademicki	Przedmiot powiązany z badaniami naukowymi Tak
Koordynator przedmiotu	Stella Grotowska
Prowadzący zajęcia	Stella Grotowska
Okres Semestr 1	Forma zaliczenia Egzamin
	Forma prowadzenia i godziny zajęć Konwersatorium: 30
	Liczba punktów ECTS 3

Cele kształcenia dla przedmiotu

C1	Zapoznanie uczestników i uczestniczek z podstawowymi strategiami rozwiązywania problemów naukowych. Prezentacja specyfiki myślenia naukowego i najczęstszych błędów poznawczych. Omówienie etapów procesu badawczego.
C2	Zapoznanie studentów z instytucjami naukowymi i ich przemianami.

Efekty uczenia się dla przedmiotu

Kod	Efekty w zakresie	Kierunkowe efekty uczenia się	Metody weryfikacji
Wiedzy - Student zna i rozumie:			
W1	Zna podstawowe pojęcia i założenia ogólnej metodologii nauk.	SOC2A_W01, SOC2A_W03	Aktywność na zajęciach, Egzamin
W2	Wie na czym polega aktywne zaangażowanie badacza w życie społeczne.	SOC2A_W09, SOC2A_W10	Aktywność na zajęciach, Egzamin
W3	Zna podstawowe teorie innowacji społecznej i narzędzie stosowane w interwencjach socjologicznych.	SOC2A_W04, SOC2A_W08, SOC2A_W10	Aktywność na zajęciach, Egzamin
Umiejętności - Student potrafi:			
U1	Umiejętność samodzielnego wybierania koncepcji metodologicznych odpowiednich do założonych celów poznawczych	SOC2A_U03	Aktywność na zajęciach, Egzamin
U2	Umiejętność tworzenia modelu własnego postępowania badawczego według reguł metodologicznych.	SOC2A_U08	Aktywność na zajęciach, Egzamin
U3	Projektowanie interwencji socjologicznej	SOC2A_U03, SOC2A_U06	Aktywność na zajęciach, Egzamin
U4	Pogłębienie kompetencji w zakresie wytwarzania teorii naukowej	SOC2A_U14	Aktywność na zajęciach, Egzamin
Kompetencji społecznych - Student jest gotów do:			
K1	Pogłębienie kompetencji w zakresie prowadzenia badań naukowych	SOC2A_K02, SOC2A_K04	Aktywność na zajęciach, Egzamin
K2	Ma świadomość znaczenia analizy socjologicznej dla rozumienia współczesnych procesów społecznych, politycznych, gospodarczych i kulturowych	SOC2A_K04	Aktywność na zajęciach, Egzamin
K3	Samodzielnie stawia problemy praktyczne i teoretyczne oraz podejmuje poszukiwania w zakresie ich rozwiązywania	SOC2A_K02	Aktywność na zajęciach, Egzamin

Treści programowe zapewniające uzyskanie efektów uczenia się dla modułu zajęć

Celem zajęć jest zapoznanie studentów z pojęciami i założeniami metodologii nauk, pogłębienie umiejętności tworzenia własnego postępowania badawczego i kształtowanie świadomości problemów etycznych.

Nakład pracy studenta

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane aktywności
Konwersatorium	30
Przygotowanie do zajęć	20
Samodzielne studiowanie tematyki zajęć	20

Egzamin lub kolokwium zaliczeniowe	2
Dodatkowe godziny kontaktowe	5
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 77
Liczba godzin kontaktowych	Liczba godzin 30

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Treści programowe

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
1.	<p>Pojęcie metodologii nauk, metodologia ogólna i szczegółowa, wiedza potoczna i wiedza naukowa, zadania metodologii, korzyści z metodologii i powody jej krytyki.</p> <p>Nauka, badania naukowe, materiał naukowy. Fakty i teoria naukowa, rola teorii w obserwacji i eksperymencie, indukcjonizm, falsyfikacjonizm, rewolucja kopernikańska.</p> <p>Kłopoty z pojęciem prawdy.</p> <p>Ogólne zasady procesu badawczego. Problemy naukowe (Skąd się biorą problemy naukowe? Problemy teoretyczne i praktyczne, ważność i aktualność problemów naukowych, problem a temat pracy naukowej, uzasadnienie problemu naukowego, założenia i hipotezy, podejście do obszaru niewiedzy).</p> <p>Metoda naukowa, pytania nauki, model pracy naukowej, rodzaje wyjaśnień naukowych (genetyczne, funkcjonalne, logiczne), typy badań naukowych (podstawowe, stosowane, diagnostyczne, weryfikacyjne, kompleksowe, przyczynkarskie, heurystyczne).</p> <p>Literatura:</p> <p>Jerzy Apanowicz, Metodologia nauk, TNOiK, Toruń 2003, s. 9-49.</p> <p>Jarosław Zieliński, Metodologia pracy naukowej, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2012, s. 24-80, 99-106.</p> <p>Zagadnienie prawdy, Andrzej Łukasik, Zakład Ontologii i Teorii Poznania, Instytut Filozofii UMCS, http://bacon.umcs.lublin.pl/~luka, https://studylibpl.com/doc/832268/zagadnienieprawdy</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>Jerzy Wilkin, Znaczenie uniwersytetów w epoce postprawdy, "Nauka" 2019, 3.</p> <p>Alain F. Chalmers, Czym jest to, co zwiemy nauką? Rozważania o naturze, statusie i metodach nauki. Wprowadzenie do współczesnej filozofii nauki, Wydawnictwo Siedmioróg, Wrocław 1993, s. 20-104, 189-196.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
2.	<p>Różne wizje praktyki naukowej: Robert Merton: społeczne i normatywne ramy nauki (koncepcja etosu nauki), Thomas S. Kuhn: nauka normalna, paradygmat, rewolucje naukowe.</p> <p>Literatura:</p> <p>Thomas Merton, Teoria socjologiczna i struktura społeczna, PIW, Warszawa 1982, s. 579-589.</p> <p>Krzysztof Jankowski, Ewolucja pojęcia paradygmatu w „Strukturze rewolucji naukowych” Thomasa S. Kuhna, ΣΟΦΙΑ Vol. 16 (2016). DOI: 10.15584/sofia.2016.16.13 http://www.sofia.sfks.org.pl/211_228_Jankowski_Sofia_vol_16.pdf</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>Thomas S. Kuhn, Struktura rewolucji naukowych, Alatheia, Warszawa 2001.</p> <p>Thomas S. Kuhn, Dwa bieguny, PIW, Warszawa 1985.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium
3.	<p>Konstruktywizm (od konstruktywizmu społecznego szkoły edynburskiej do postkonstruktywizmu).</p> <p>Literatura:</p> <p>Ewa Bińczyk, (Post)konstruktywizm na temat technonauki, Zagadnienia Naukoznawstwa 2010, 2.</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>Andrzej Szahaj, O tak zwanym mocnym programie socjologii wiedzy szkoły edynburskiej, repozytorium.umk.pl/.../A.%20Szahaj,%20O%...</p> <p>Andrzej Zybertowicz, Przemoc i poznanie. Studium z nie-klasycznej socjologii wiedzy, UMK, Toruń 1995, s. 108-157.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium
4.	<p>Wiedza ekspercka w konstruktywistycznej perspektywie, FAS: między medykacją i moralnością.</p> <p>Literatura:</p> <p>Michał Bujalski, Meandry wiedzy eksperckiej. Konstruowanie Alkoholowego Zespołu Płodowego FAS, PRINCIPIA 2012, doi: 10.4467/20843887PI.11.006.0582</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
5.	<p>Uniwersytet jako instytucja nauki: przemiana celów uniwersytetu – od “poprawiania kondycji społeczeństwa” do transferu technologii; “współpracy między uczelnią a przemysłem”, “własności intelektualnej”, “kompleks akademickoprzemysłowy”.</p> <p>Problemy komercjalizacji w polskich instytucjach naukowych.</p> <p>Literatura:</p> <p>K. Augustyn, Rola i znaczenie Uniwersytetu w obliczu przemian dokonywanych na rzecz utowarowienia wiedzy, Nauka 2019 nr 2.</p> <p>GUS, Szkoły wyższe i ich finanse w 2022 r., Warszawa 2023.</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>M. Rocki, Ranking szkół wyższych jako predyktor zatrudnialności, Nauka 2024, 3.</p> <p>K. Wasilewski, D. Antoniewicz, J. Domalewski, M. Jaworska, Zagubiona tożsamość? Publiczne uczelnie zawodowe w Polsce, Nauka 2024, 3.</p> <p>A. Stawicki, Strategie adaptacji polskich uniwersytetów do współczesnej rzeczywistości społecznej, Opuscula Sociologica 2015, 4.</p> <p>M. Haberla, S. Bobowski, Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trze- ciej generacji, “Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2013 nr 315.</p> <p>Karol Sauerland, Idea uniwersytetu: aktualność tradycji Humboldta? http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/515/Karol%20Sauerland%20Idea%20uniwersytetu%20aktualnosc%20tradycji%20Humboldta.pdf?sequence=1</p> <p>M. Kwiek, Uniwersytet w dobie przemian, PWN, Warszawa 2015.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
6.	<p>Niebezpieczne związki nauki i polityki na przykładzie łysenkizmu w polskiej biologii (historia łysenkizmu, proces instytucjonalizacji łysenkizmu w polskiej nauce, trudności współczesnych badań nad łysenkizmem).</p> <p>Literatura:</p> <p>Studia nad łysenkizmem w polskiej biologii, red. P. Kohler, IPN, Kraków 2013, s. 9-56, 159-162.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium
7.	<p>Komercjalizacja nauki i konflikt interesów na przełomie XX i XXI w. (wpływy zewnętrzne w nauce, bezinteresowność, zawłaszczanie i ukrywanie wyników badań), instytucjonalne uwarunkowania junk science, manipulacji w nauce, oszustwa, nieuczciwości w nauce – scientific misconduct.</p> <p>Literatura:</p> <p>Maciej Grabski, Uczciwość i wiarygodność nauki. Praktyka, Nauka 2009 nr 2, s. 37-59.</p> <p>Sheldon Krinsky, Nauka skorumpowana?, PIW, Warszawa 2006, s. 81-98.</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>NIK, Informacja o wynikach kontroli. Komercjalizacja badań naukowych, Warszawa 2016, nik.gov.pl/plik/id,10797,vp,13130.pdf</p> <p>Witold M. Orłowski, Komercjalizacja badań naukowych w Polsce - bariery i możliwości ich przełamania, Politechnika Warszawska, Warszawa 2024.</p> <p>Katarzyna Jarosz, Komercjalizacja nauki i mechanizmy podnoszenia atrakcyjności artykułów popularnonaukowych, Zeszyty Prasoznawcze 2022, 2.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
8.	<p>Znaczenie terminu "teoria". Teoria socjologiczna średniego zasięgu (Robert Merton). Znaczenie teorii socjologicznej dla badań empirycznych: pojęcia socjologiczne a teoria, socjologiczne interpretacje ex post factum, generalizacje empiryczne, funkcje teorii socjologicznej, rola teorii w badaniach empirycznych, serendipidy, przeformułowanie teorii, wpływ badań empirycznych na teorię.</p> <p>Literatura:</p> <p>Stefan Nowak, Metodologia badań społecznych, PWN, Warszawa 2012, s. 394-397.</p> <p>Robert K. Merton, Teoria socjologiczna i struktura społeczna, PWN, Warszawa 1982, s. 60-69, 153-183.</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>Stanisław Ossowski, Wzory nauk przyrodniczych wobec osobliwości nauk społecznych, w: Piotr Sztompka, Marek Kucia, Socjologia. Lektury, Znak, Kraków 2005, s. 28-34.</p> <p>Jerzy Apanowicz, Metodologia nauk, TNOiK, Toruń 2003, s. 19-49.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium
9.	<p>Praktyczne zastosowanie socjologii: diagnoza i ujawnianie problemów społecznych w badaniach, ocena skutków działań praktycznych, wiedza socjologiczna a socjotechnika, prognozy długofalowe, problemy z praktycznym zastosowaniem badań socjologicznych, odpowiedzialność badacza.</p> <p>Literatura:</p> <p>Stefan Nowak, Metodologia badań społecznych, PWN, Warszawa 2012, s. 448-478.</p> <p>Literatura dodatkowa (nieobowiązkowa):</p> <p>Anna Giza, Socjologia i alienacja wiedzy, Studia Socjologiczne 2024, 2. DOI: 10.24425/sts.2024.151011</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
10.	<p>Badania partycypacyjne w działaniu: rozumienie procesu badawczego, specyfika PAR, problematyczne kwestie.</p> <p>Literatura:</p> <p>M. Brzozowska-Brywczyńska, Badania partycypacyjne w działaniu (PAR): między produkcją wiedzy a społecznym zaangażowaniem, <i>Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna</i> 2019, 46.</p> <p>J. Zwiernik, Partycypacyjne badania dzieci jako proces emancypacyjny, „<i>Teraźniejszość - Człowiek - Edukacja</i>” 2018, 1.</p>	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium
11.	<p>Tworzenie projektu badawczego. Rodzaje projektów badawczych, elementy projektu badawczego,</p> <p>paradygmaty badawcze (postpozytywizm, konstruktywizm, aktywizm, pragmatyzm), strategie badawcze, pytania badawcze i hipotezy, metody badawcze.</p> <p>Literatura:</p> <p>John W. Creswell, <i>Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane</i>, WUJ, Kraków 2013, s. 29-45.</p>	W1, U1, K1, K2	Konwersatorium
12.	<p>AI w nauce: wykorzystanie, wpływ na sposób uprawiania nauki, zachowanie kontroli nad procesem badawczym.</p> <p>Literatura:</p> <p>Filip Nalaskowski, <i>Prace naukowe tworzone przez sztuczną inteligencję. Oszustwo czy szansa. „Studia z Teorii Wychowania”</i> 2023, 1.</p> <p>Literatura dodatkowa:</p> <p>Jan Fazlagić, <i>Miedzy sztuczną inteligencją a „sztuczną kreatywnością” - przyszłość człowieka kreatywnego w epoce sztucznej inteligencji</i>, w: <i>Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację</i>, Jan Fazlagić (red.), Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2022.</p> <p>Agnieszka Zalewska-Bochenko, <i>Sztuczna Inteligencja w procesie edukacji</i>, „<i>Optimum. Economics Studies</i>” 2024, 2.</p>	W1, U2, K1, K3	Konwersatorium
13.	Test zaliczeniowy	W1, U1, K2, K3	Konwersatorium
14.	Prezentacje studenckie	W1, U1, K1, K2, K3	Konwersatorium

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
15.	Prezentacje studenckie	W1, W2, W3, U1, U2, U3, U4, K1, K2, K3	Konwersatorium

Informacje rozszerzone

Metody i techniki kształcenia :

Wykład, Debata oksfordzka, Mini wykład, Dyskusja, Kształcenie zdalne, Studium przypadku (ang. case study), Praca grupowa, Metoda problemowa (ang. Problem Based Learning)

Rodzaj zajęć	Metody zaliczenia	Warunki zaliczenia przedmiotu
Konwersatorium	Aktywność na zajęciach, Egzamin	Warunkiem zaliczenia jest obecność na zajęciach, przygotowanie referatu/prezentacji na temat uzgodniony z prowadzącą oraz zaliczenie testu końcowego (min. 50 % poprawnych odpowiedzi).

Dodatkowy opis

Przygotowanie prezentacji studenckiej polega na zreferowaniu głównych tez jednego z artykułów naukowych zaproponowanych przez prowadzącą (spis artykułów do wyboru znajduje się na MS Teams). Prezentacja będąca podstawą referatu musi być umieszczona w katalogu "Prezentacje studenckie" na kanale przedmiotu na MS Teams.

Warunki i sposób zaliczenia poszczególnych form zajęć, w tym zasady zaliczeń poprawkowych, a także warunki dopuszczenia do egzaminu

Udział w zajęciach jest obowiązkowy.
Prowadzący może przyznać za osiągnięcia punkty dodatkowe.

Sposób obliczania oceny końcowej

Ocena końcowa jest średnią dwóch ocen - za prezentację oraz test zaliczeniowy.
Ocena z testu nobliczana jest według skali AGH.

Sposób i tryb wyrównywania zaległości powstałych wskutek nieobecności studenta na zajęciach

Każdą nieobecność powyżej dwóch należy odrobić w formie krótkiego kolokwium z omawianego na opuszczonych zajęciach tekstu/tekstów.

Wymagania wstępne i dodatkowe

brak

Zasady udziału w poszczególnych zajęciach, ze wskazaniem, czy obecność studenta na zajęciach jest obowiązkowa

Obecność na zajęciach jest obowiązkowa (student ma prawo do 2 nieobecności bez konieczności ich usprawiedliwienia i odrabiania), obowiązkowe jest przedstawienie prezentacji studenckiej na wybrany (i uzgodniony z prowadzącą temat). Przystąpienie do testu zaliczeniowego jest obowiązkowe.

Literatura

Obowiązkowa

1. Literaturę podano przy każdej jednostce tematycznej.

Dodatkowa

1. Literaturę obowiązkową podano przy każdej jednostce tematycznej.

Badania i publikacje

Badania

1. Contemporary religiosity in practice: experiencing religion / Stella GROTOWSKA // W: Metamorphoses of religion and spirituality in Central and Eastern Europe / ed. by Sławomir H. Zaręba, [et al.]. — London ; New York : Routledge : Taylor & Francis, 2022. — (Routledge Studies in Religion). — Dod. ISBN: 978-1-032-22302-5 (pbk). — ISBN: 978-1-032-19745-6; e-ISBN: 978-1-003-27199-4. — S. 175-187.

Publikacje

1. Stella GROTOWSKA, „Wojna kulturowa” w codzienności : problem nauczania religii w szkole w dyskursie prawicowych portali informacyjnych, Przegląd Religioznawczy ; ISSN 1230-4379. — 2020 nr 1/275, s. 159-170.
2. Turystyka i dobrostan : doświadczenia turystów indywidualnych w świetle blogów podróżniczych — Tourism and wellbeing : experiences of individual tourists as presented in travel blogs / Stella GROTOWSKA // Kultura i Społeczeństwo ; ISSN 0023-5172. — 2024 — t. 68 nr 4.
3. Od „czasu wolnego” do „czasu niewolnego”? : dylematy społeczeństwa osiągnięć — [From "free time" to "unfree time"? : dilemmas of the Achievement Society] / Stella GROTOWSKA, Maria Sroczyńska // Studia Humanistyczne AGH = Contributions to Humanities AGH ; ISSN 2084-3364. — Tytuł poprz.: Studia Humanistyczne (Kraków. 2003) ; ISSN: 1732-2189. — 2023 — t. 22 nr 1, s. 7-12.

Kierunkowe efekty uczenia się

Kod	Treść
SOC2A_K02	Samodzielnie stawia problemy praktyczne i teoretyczne oraz podejmuje poszukiwania w zakresie ich rozwiązywania.
SOC2A_K04	Ma świadomość znaczenia analizy socjologicznej oraz wiedzy eksperckiej dla rozumienia i znajdowania rozwiązań złożonych współczesnych procesów społecznych, politycznych, gospodarczych i kulturowych.
SOC2A_U03	Potrafi właściwie dobrać i zastosować teorie, koncepcje i pojęcia do analizy rzeczywistości społecznej oraz umie krytycznie ocenić ich przydatność w procesie analizy zjawisk społecznych.
SOC2A_U06	Posiada umiejętność zastosowania zdobytej wiedzy do pogłębionej analizy przemian we współczesnej Polsce i we współczesnym świecie oraz prowadzenia debaty na temat zachodzących zmian.
SOC2A_U08	Potrafi skonstruować i prowadzić różne projekty badawcze z zakresu socjologii z wykorzystaniem zaawansowanych metod i narzędzi badawczych.
SOC2A_U14	Zna zakres posiadanej wiedzy i umiejętności. Planuje i podejmuje działania polegające na doksztalcaniu się i dbaniu o rozwój zawodowy oraz ukierunkowuje innych w tym zakresie.
SOC2A_W01	Zna specjalistyczną terminologię socjologiczną.
SOC2A_W03	Zna klasyczne i nowoczesne koncepcje teoretyczne w socjologii, zna różnice pomiędzy paradygmatami analizy społecznej.
SOC2A_W04	Zna złożone sposoby wyjaśniania współczesnych zjawisk i procesów społecznych.
SOC2A_W08	Zna zależności między kształtowaniem się teorii/idei socjologicznych a zmianami zachodzącymi w społeczeństwie i kulturze.
SOC2A_W09	Zna zasady i potrafi samodzielnie prowadzić badania społeczne posługując się zarówno metodami ilościowymi jak i jakościowymi.
SOC2A_W10	Zna różnorodne techniki pozyskiwania danych właściwe dla nauk humanistycznych i społecznych, potrafi samodzielnie je konstruować i analizować wyniki.